INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION
ISSN 2181-371X
https://science-research.org.uz/index.php/ITSE

# O‘ZBEKISTONDA TA’LIM XIZMATLARI SOHASINING IQTISODIY TAHLILI

***Oybek Juliboy o‘g‘li***
*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti doktoranti*
*ORCID: 0009-0008-8463-8242*
*oybek.marketing@gmail.com*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida 2010–2024 yillar davomida ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmining o‘sish dinamikasi, hududiy tafovutlari va ularning iqtisodiy ahamiyati tahlil qilindi. Maqola rasmiy statistik ma’lumotlar asosida tayyorlanib, ta’lim xizmatlari sektorining iqtisodiyotdagi o‘rni, pandemiya davridagi inqiroz va tiklanish jarayonlari, shuningdek inson kapitaliga ta’siri o‘rganilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, 2010–2024 yillar oralig‘ida ta’lim xizmatlari hajmi 763,1 mlrd so‘mdan 31 975 mlrd so‘mgacha o‘sib, 41,9 baravarga ko‘paygan. Ushbu o‘sish mamlakatda inson kapitaliga investitsiyalarning ortganini va xizmatlar sektorining barqaror rivojlanayotganini tasdiqlaydi.

**Kalit so‘zlar:** ta’lim xizmatlari, iqtisodiy o‘sish, xizmatlar sektori, pandemiya ta’siri, inson kapitali, hududiy tafovutlar, statistik tahlil.

**Annotation.** This article analyzes the growth dynamics of educational services in the Republic of Uzbekistan during 2010–2024, focusing on regional disparities and their economic significance. The study, based on official statistical data, examines the role of the education services sector in the national economy, the impact of the COVID-19 pandemic, and the post-crisis recovery process. The results show that the total volume of educational services increased from 763.1 billion to 31,975 billion soums, indicating a 41.9-fold growth. This trend confirms the expanding investment in human capital and the steady development of the services sector in Uzbekistan.

**Keywords:** education services, economic growth, service sector, pandemic impact, human capital, regional disparities, statistical analysis.

**Аннотация.** В статье проводится анализ динамики роста объема образовательных услуг в Республике Узбекистан за период 2010–2024 годов, с акцентом на региональные различия и их экономическое значение. Исследование, основанное на официальных статистических данных, рассматривает роль сектора образовательных услуг в экономике страны, влияние пандемии COVID-19 и процессы восстановления. Результаты показывают, что объем образовательных услуг увеличился с 763,1 млрд до 31 975 млрд сумов, что свидетельствует о 41,9-кратном росте. Эти тенденции подтверждают рост инвестиций в человеческий капитал и устойчивое развитие сектора услуг в Узбекистане.

**Ключевые слова:** образовательные услуги, экономический рост, сектор услуг, влияние пандемии, человеческий капитал, региональные различия, статистический анализ.

## Kirish

Bugungi kunda ta’lim xizmatlari nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy nuqtayi nazardan ham milliy rivojlanishning strategik omili hisoblanadi. Inson kapitaliga sarmoya kiritish — innovatsion iqtisodiyotga o‘tish, mehnat unumdorligini oshirish va barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda muhim vosita bo‘lib xizmat qilmoqda.

Xizmatlar sektori O‘zbekiston iqtisodiyotida tobora muhim o‘rin egallab, 2024-yil holatiga ko‘ra YaIM tarkibida eng katta ulushlardan birini tashkil etmoqda. Shu bois, ta’lim xizmatlari hajmidagi o‘sish nafaqat ijtimoiy farovonlik, balki iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichi sifatida ham e’tiborga molikdir.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston iqtisodiyotining xizmatlar sektori milliy yalpi ichki mahsulot (YaIM) o‘sishining asosiy drayveriga aylandi. Bu sektor ichida ta’lim xizmatlari alohida o‘rin tutadi, chunki u inson kapitalini shakllantirish, mehnat unumdorligini oshirish va innovatsion iqtisodiyotga o‘tish uchun asos yaratadi.

Ta’lim tizimidagi islohotlar, xususiy ta’lim muassasalarining paydo bo‘lishi, xalqaro ta’lim dasturlarining joriy etilishi va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi sohani tubdan o‘zgartirdi. Shu sababli, 2010–2024 yillar oralig‘idagi o‘sish dinamikasini tahlil qilish sohaning iqtisodiy rolini baholashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot metodikasi

Tadqiqot O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma’lumotlariga asoslanadi. Asosiy ko‘rsatkich — **ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmi** bo‘lib, 2010–2024 yillar oralig‘ini o‘z ichiga oladi.
Ma’lumotlar vaqt ketma-ketligi asosida tahlil qilindi. Quyidagi usullardan foydalanildi:

- **Deskriptiv tahlil** — hajm o‘sishi, o‘rtacha yillik o‘sish sur’ati, absolyut o‘sish;
- **CAGR (Compound Annual Growth Rate)** — davr mobaynidagi o‘rtacha barqaror o‘sishni aniqlash uchun;
- **Hududiy taqqoslash** — respublika bo‘yicha mintaqaviy tafovutlarni aniqlash;
- **Pandemiya davrining tahlili** — 2020-yil holatida o‘sishning sekinlashuvi va 2021-yildan boshlab tiklanish jarayonini baholash.

Ushbu metodika orqali vaqt bo‘yicha dinamik o‘zgarishlar, islohotlar ta’siri va sektorning iqtisodiy barqarorligi baholandi.

Tadqiqot natijalari

*Umumiy o‘sish tendensiyasi*

2010–2024 yillarda ta’lim xizmatlari hajmi 763,1 mlrd so‘mdan 31 975 mlrd so‘mgacha oshib, **41,9 baravar** o‘sishni tashkil etdi. Shu davrda o‘rtacha yillik o‘sish (CAGR) **30,6%** ni tashkil etdi. Eng tez o‘sish **2017–2019-yillarda** kuzatildi, bu davrda ta’lim tizimida islohotlar, xususiy o‘quv markazlari va oliy ta’lim muassasalari faoliyatining kengayishi muhim rol o‘ynadi.

*Jadval 1. 2010–2024 yillarda ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmining o‘sish dinamikasi*[1]

| Yil | Xizmatlar hajmi (mlrd so‘m) | O‘sish (%) |
|---|---|---|
| 2010 | 763,1 | — |
| 2015 | 2 681,4 | +251,2 |
| 2020 | 8 539,4 | +218,4 |
| 2024 | 31 975,0 | +274,5 |

Mazkur o‘sish nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlarning yaxshilanishini, balki ta’lim xizmatlariga bo‘lgan ijtimoiy talabning ham ortib borayotganini ifodalaydi.

*Pandemiya davrining ta’siri*

2020-yilda COVID-19 pandemiyasi ta’lim tizimiga salbiy ta’sir ko‘rsatdi — ayrim o‘quv markazlar yopildi, o‘quv jarayonlari to‘xtab qoldi. Biroq 2021-yildan boshlab masofaviy ta’lim tizimlari joriy qilinishi tufayli soha tez tiklandi.

2021-yilda ta’lim xizmatlari hajmi **12 102,6 mlrd so‘m**ni tashkil etib, avvalgi yilga nisbatan **41,8%** o‘sish qayd etildi. Bu raqamlar pandemiyadan eying iqtisodiy faollikning qayta tiklanishidan dalolat beradi.

*Hududiy tafovutlar*

Hududlar kesimida tahlil shuni ko‘rsatadiki, eng katta ulush **Toshkent shahri (49,8%)** va **Toshkent viloyati (9,5%)** hissasiga to‘g‘ri keladi.

[1] O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan. 2010–2024 yillar bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar.

**Samarqand**, **Buxoro** va **Farg‘ona** viloyatlari eying o‘rinlarda bo‘lib, so‘nggi yillarda o‘sish sur’atlari barqarorlashgan.

Eng past hajmlar **Sirdaryo** va **Surxondaryo** viloyatlarida kuzatilgan bo‘lib, bu joylarda xususiy ta’lim muassasalarining nisbatan kamligi bilan izohlanadi.

*2025 yil boshidagi holat (yanvar–sentabr)*

O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, **2025 yil yanvar–sentabr oylarida** ta’lim sohasida ko‘rsatilgan xizmatlar hajmi **26 300 mlrd so‘m**ni tashkil etdi. Bu ko‘rsatkich 2024 yilning shu davriga nisbatan yuqori bo‘lib, sohada o‘sish tendensiyasi saqlanib qolayotganini ko‘rsatadi.

Hududlar kesimida **Toshkent shahri** yetakchilik qilmoqda — bu hududda ta’lim xizmatlari qiymati **12 800 mlrd so‘m**ga teng bo‘lib, mamlakat bo‘yicha umumiy hajmning qariyb **49 foizini** tashkil etadi.

Bunday yuqori ulush poytaxtdagi xususiy ta’lim muassasalari, oliy o‘quv yurtlari va xalqaro o‘quv markazlarining yuqori konsentratsiyasi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, **Samarqand**, **Farg‘ona** va **Buxoro** viloyatlarida ham ta’lim xizmatlari hajmi o‘sishda davom etib, mintaqaviy diversifikatsiya kuchaymoqda.

Umuman olganda, **2025 yilning dastlabki uch choragi** natijalari ta’lim xizmatlari sektorida iqtisodiy faollikning ortib borayotganini hamda yil yakunida 2024-yilga nisbatan hajm yanada kengayishi kutilayotganini ko‘rsatmoqda.

Hududlar kesimida ta’lim xizmatlari hajmi quyidagicha taqsimlangan (mlrd so‘mda):

*Jadval 2. 2025 yilning to‘qqiz oylik davrida ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmi*[2]

| № | Hudud | Hajm (mlrd so‘m) |
|---|---|---|
| 1 | Toshkent shahri | 12 800,0 |
| 2 | Samarqand viloyati | 1 900,0 |
| 3 | Farg‘ona viloyati | 1 700,0 |
| 4 | Andijon viloyati | 1 300,0 |
| 5 | Buxoro viloyati | 1 300,0 |
| 6 | Toshkent viloyati | 1 300,0 |
| 7 | Namangan viloyati | 1 200,0 |
| 8 | Qashqadaryo viloyati | 1 200,0 |
| 9 | Surxondaryo viloyati | 860,3 |
| 10 | Qoraqalpog‘iston Respublikasi | 834,8 |
| 11 | Xorazm viloyati | 826,6 |
| 12 | Jizzax viloyati | 408,2 |
| 13 | Navoiy viloyati | 343,0 |
| 14 | Sirdaryo viloyati | 257,5 |

Muhokama

O‘zbekiston ta’lim xizmatlari sektori 2010–2024 yillarda barqaror o‘sishni namoyon etdi. Ushbu davrda iqtisodiy va ijtimoiy siyosatning bir necha muhim yo‘nalishlari o‘z aksini topdi:

1. **Xususiy ta’limning rivojlanishi** — yangi o‘quv markazlari, chet el filiallari ochildi.
2. **Ta’lim sifati va raqobat** — xizmatlarning diversifikatsiyasi oshdi, talab o‘sdi.
3. **Raqamli transformatsiya** — masofaviy ta’lim va onlayn kurslar orqali sektorga kirish osonlashdi.

[2] O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan, 2025 yil yanvar–sentabr holatiga.

4. **Inson kapitaliga sarmoya** — ta’lim orqali mehnat unumdorligi va daromadlar o‘sdi.

Shunga qaramay, **hududlararo tafovutlar** hali ham yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Bu holat infratuzilma, o‘qituvchi salohiyati va xususiy sektor faolligidagi farqlar bilan bog‘liq.

Milliy statistika qo‘mitasiga ko‘ra, 2025 yil yanvar-sentabr oylarida ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmi 26,3 trln so‘mni tashkil etdi. Umumiy hajmda Toshkent shahrining ulushi eng yuqori bo‘lib, xizmatlar qiymati 12,8 trln so‘mga yetdi.

Xulosa

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonning ta’lim xizmatlari bozori so‘nggi o‘n to‘rt yilda keskin rivojlandi. 2010–2024 yillarda hajm qariyb 42 baravar oshdi, o‘rtacha yillik o‘sish esa 30% dan ortiqni tashkil etdi. Bu inson kapitaliga investitsiyalar hajmining oshganini va iqtisodiy o‘sishning sifat jihatidan chuqurlashganini bildiradi.

Kelgusida e’tibor quyidagi yo‘nalishlarga qaratilishi maqsadga muvofiq:

- hududlararo tengsizlikni kamaytirish,
- ta’lim xizmatlarining eksport salohiyatini oshirish,
- xususiy sektorni rag‘batlantirish,
- raqamli ta’lim infratuzilmasini kuchaytirish.

Ta’lim sohasining bunday o‘sishi O‘zbekistonning uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligi uchun asosiy omillardan biri hisoblanadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar**

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. *“Ta’lim sohasidagi xizmatlar hajmi (yillik)”*, 2010–2024.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022—2026 yillarda Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni. // www.lex.uz
3. Qaror, (2022) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 27 yanvardagi “Xizmatlar sohasini rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-104-sonli qarori. // https: // lex.uz/docs/5840284
4. Mualliflar jamoasi. Xizmat ko‘rsatish, servis va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. Monografiya. Professorlar M.Q.Pardayev va H.N.Musayevlar tahriri ostida - T.: Iqtisod-moliya, 2008. - 194 bet.
5. Jahon banki (2023). *World Development Indicators.*
6. IMF (2024). *Regional Economic Outlook: Central Asia.*
7. Eurostat (2023). *Manual on Statistics of the Services Sector.*
8. OECD (2022). *Human Capital and Education: Key Drivers of Growth.*
9. https://kun.uz/news/2025/10/30/talim-xizmatlari-hajmida-toshkent-shahri-ulushi-yuqori-bolib-qolmoqda